

UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARI O'QUVCHILARINING MUSIQA MADANIYATI DARSLARINI SIFAT SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING O'RNI

Humayra Turayeva

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti magistranti
Ilmiy rahbar: Cholg'u va ijrochilik mahorati kafedrasida dotsenti M.A. Ilhamov.

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumiy o'rta ta'lim maktablari o'quvchilarining musiqa madaniyati darslarini sifat samaradorligini oshirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarini amalda qo'llash yuzasidan tajriba-sinov ishlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: musiqa, ta'lim, pedagogika, maktab, tajriba, texnologiya, musiqa madaniyati, metodika.

Annotation: This article describes experimental work on the implementation of modern pedagogical technologies in improving the quality and efficiency of music culture lessons of general secondary schools.

Keywords: music, education, pedagogy, school, experience, technology, music culture, methodology.

Dunyoda ikkita ta'lim falsafasi mavjud: ulardan biri bilish, intellektual qobiliyatlarni rivojlantirishga qaratilgan bo'lsa, ikkinchisi ta'lim jarayonida shaxsning rivojlanishini asosiy qadriyatidir. Birinchi model hozirgi musiqa ta'limi tizimida namoyon bo'ladi. Ikkinchisi esa, pedagogik tizim modelidagi ta'lim, bunda asosiy e'tibor hissiy, ma'naviy va ijtimoiy rivojlanishga qaratiladi, bolaga shaxs sifatida qaraladi, uning rivojlanishi o'z-o'zidan qimmatli natija sifatida tushuniladi. Bunday pedagogikaning asosiy vazifasi - bolalarning tabiiy iste'dodlarini rivojlantirish, ijodiy shaxsni tarbiyalash, ijodkorlik, uning eng muhim sifati, mazmuni, shakllari va usullarini bolaga moslashtirishga intilishdir. Musiqa darslarining yoshlar tarbiyasi shakllanishidagi ahamiyatini inobatga olgan holda, musiqa darslarining strukturasi hamda musiqa darslarini sifatli olib borish jarayonini ta'minlash, ularning sifat samaradorligini oshirish va mexanizmlarini takomillashtirish bugungi kun jamiyatdagi dolzarb mavzulardan biridir.

Musiqa dars sifati va samaradorligini yanada tiklash uchun xorijiy mamlakatlarda musiqa ta'lim - tarbiyasi tizimini o'rganish va tahlil qilishni maqsadga muvoffiqdir. Har bir xalqning musiqa tarbiyasi metodikasi pedagogikaning didaktik qonuniyatlariga va shu millatning musiqa madaniyati, tili va madaniy an'alariga

asoslangan holda shakllanadi. Shu bilan birga musiqa tarbiyasining tuzilishi, tizimi va ilmiy - metodik yutuqlari boshqa millatning ma'rifiy madaniyatiga ham ijobiy ta'sir etadi. Bolgariya musiqa talimi tizimida "столбца" (ustun) metodi, Rossiyada "Три кита", Yaponiyada "Sudzuki" ishlash metodlari ta'lim jarayoniga tadbiiq etish, YUNESKO qoshidagi ISME (International Society for Music Education) Xalqaro musiqa ta'limini rivojlantirish jamiyati musiqa o'qituvchilarni malakasini oshirish, xalqaro miqyosda anjumanlar o'tkazishda kompozitorlar, amaliyotchi - pedagoglar, bolalar xor jamoalarining rahbarlari ishtirokini ta'minlash, musiqani targ'ibot etib, musiqa o'qituvchilari va bo'lajak musiqa o'qituvchilari orasida tajriba almashish bo'yicha tizimli ishlar amalga oshirilmoqda.

So'nggi yillarda mamlakatda ta'lim-tarbiya tizimining sifati va samaradorligini oshirish, maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilari, o'quvchi va talaba yoshlarda zamonaviy bilim va ko'nikmalarni shakllantirish, ta'lim tizimlari hamda ilm-fan sohasi o'rtasida yaqin hamkorlik va integratsiyani, ta'limning uzviyligi va uzluksizligini ta'minlash borasida tizimli ishlar amalga oshirilmoqda. Hozirgi musiqa ta'limi tizimi mamlakatimizda uzoq vaqtdan buyon rivojlanib kelgan musiqa madaniyati an'alariga asoslanadi. Uzluksiz ta'limni ta'minlaydigan ko'p bosqichli tizim musiqa maktabidan tortib oliy o'quv yurtlari - universitetlar, konservatoriyalar rivojlandi. Shu tarzda shakllangan musiqa ta'limi tizimi jamiyatimiz uchun o'ziga xos, xarakterli hodisa bo'lib, u tashkiliy jihatdan murakkab tuzilishga, alohida ichki va tashqi aloqalarga ega. So'nggi yillarda ta'limni axborotlashtirishning o'sishi bolaning ijodiy individualligini rivojlantirishga yordam beradigan ehtiyojni anglash muammosini keltirib chiqarmoqda. Profillashtirish kasbiy tayyorgarlikning tashviqot bosqichidir, shuning uchun uni yuqori toifali mutaxassis tayyorlash usuli deb hisoblash mumkin. Bunda musiqa maktablarining, konservatoriya yoki oliy o'quv yurtlari bilan hamkorligi katta imkoniyatlar ochadi. Pedagogik texnologiya tushunchasi pedagogik leksikonga mustahkam kirdi. Pedagogik texnologiya - shakllar, o'qitish usullari, ta'lim vositalarining maxsus majmuasi va tartibini belgilovchi psixologik-pedagogik munosabatlar majmui va pedagogik jarayonning tashkiliy-uslubiy qurolidir.¹

Tadqiqot ishimiz doirasida umumiy o'rta ta'lim maktablaridagi musiqa ta'limining pedagogik va metodik jihatdan to'g'ri yo'lga qo'yilganligi,

¹ <https://agartu.com/>. Актуальные проблемы и современные тенденции в преподавании музыкально-теоретических дисциплин. Гребенникова Людмила Михайловна Преподаватель музыкально-теоретических дисциплин КГКП «Детская школа искусств» г. Сатпаев

o'qituvchining pedagogik texnologiyalarini qo'llash bo'yicha tajribasi, bu faoliyatga munosabati o'rganildi.

Tajriba boshidagi natijalar:

№	Musiqiy – nazariy, amaliy ijrochilik bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalar mazmuni	O'quvchilar soni			
		Tajriba guruhi 5 b - 31		Nazorat guruhi 5 d - 33	
		Ijobiy	Salbiy	Ijobiy	salbiy
1.	Musiqani idrok etishi (janr, lad, o'lchov, xarakter)	14	17	14	19
2.	Musiqaga tavsif bera olishi (ijro uslubi, g'oyaviy badiiy mazmuni, shakli)	11	20	11	22
3.	Nazariy tahlil	13	18	13	20
4.	Ijro etish malakasi	12	19	11	22
5.	Vokal – xor malakasi (soz, ansambllik)	10	21	15	18
6.	Nota o'qish malakasi	15	16	11	22
7.	Cholg'u sozlari haqida bilish	11	20	10	23
8.	Xalq va zamonaviy musiqaning o'ziga xos xususiyatlari, uslublari haqida bilim va tushunchalari	14	17	13	20
9.	Xotirasi	13	18	12	21
10.	Musiqqa terminlarini izohlay olishi	14	17	14	19

Shundan so'ng, an'anaviy uslubdagi mashg'ulotlarga nisbatan yangi pedagogik texnologiyalar bilan boyitilgan darsning afzallik jihatlarini aniqlash bo'yicha ishlab chiqqan dastur asosida tajriba – sinov ishlarini shakllantiruvchi bosqichidagi vazifalarni amalga oshirishga oshirildi. O'quv mashg'ulotlarining mazmuni, mohiyati va musiqiy faoliyatlarning o'ziga xoslik xususiyatlaridan kelib chiqqan holda ularga mos texnologiya va pedagogik metodlardan o'z o'rnida foydalanildi va texnik vositalar yordamida namoyish qilish, ko'rsatish kabi uslublarga keng o'rin berildi. Tajriba – sinov davrida o'quvchilarni darslarga munosabati, mavzularni

o‘zlashtirishga intilishlari, o‘qituvchiga berayotgan savollari, o‘z ustida ishlashlari, berilgan topshiriqlarni mustaqil bajarishlari ayrim muddatda tez rivojlansa, ayrim muddatda sekinroq kechishi ham kuzatildi. Bunda o‘quvchilarni mavzu bo‘yicha bilim, asarlarni tinglash, tahlil qilish, kuylash, o‘z amaliy ijrolarini namoyon eta olishlariga e‘tiborni kuchaytirildi. Musiqa darslari jarayonida ta‘limni texnologik tashkil etish ta‘limni zamonaviy talablar asosida, amaliy tarzda, o‘qituvchi va o‘quvchilarning o‘zaro muloqoti tarzida tashkil etish dars sifat va samaradorligi ta‘minlanishi amalda ko‘rib chiqildi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Л.М. Гребенникова. Актуальные проблемы и современные тенденции в преподавании музыкально-теоретических дисциплин. Преподаватель музыкально-теоретических дисциплин КГКП «Детская школа искусств» г. Сатпаев. <https://agartu.com/>.
2. I.B. Matyakubov. Bolalar asarlarini akkomponentlashtirish va aranjirovka. 2022-yil.
3. T.Ortiqov. Musiqa oqitish pedagogikasi. 2010-y.